LUMOA

kiinteistönhoitoon

Luonnon monimuotoisuuden edistäminen rakennetussa ympäristössä

Euroopan unionin osarahoittama

Sisällysluettelo

LUMO-työn tasot kansainvälisestä käytäntöön 2

Johdanto ja luonnon monimuotoisuuden uhat 3

Muuttuva asiakastarve ja uudet odotukset 4

Työn suunnittelu ja hoitotoimenpiteet 5

Ratkaisuja monimuotoisuuden turvaamiseksi 6-17

Viestintä ja osallistaminen 18-19

Yhteenvetona LUMO-työn tasot kansainvälisestä käytäntöön

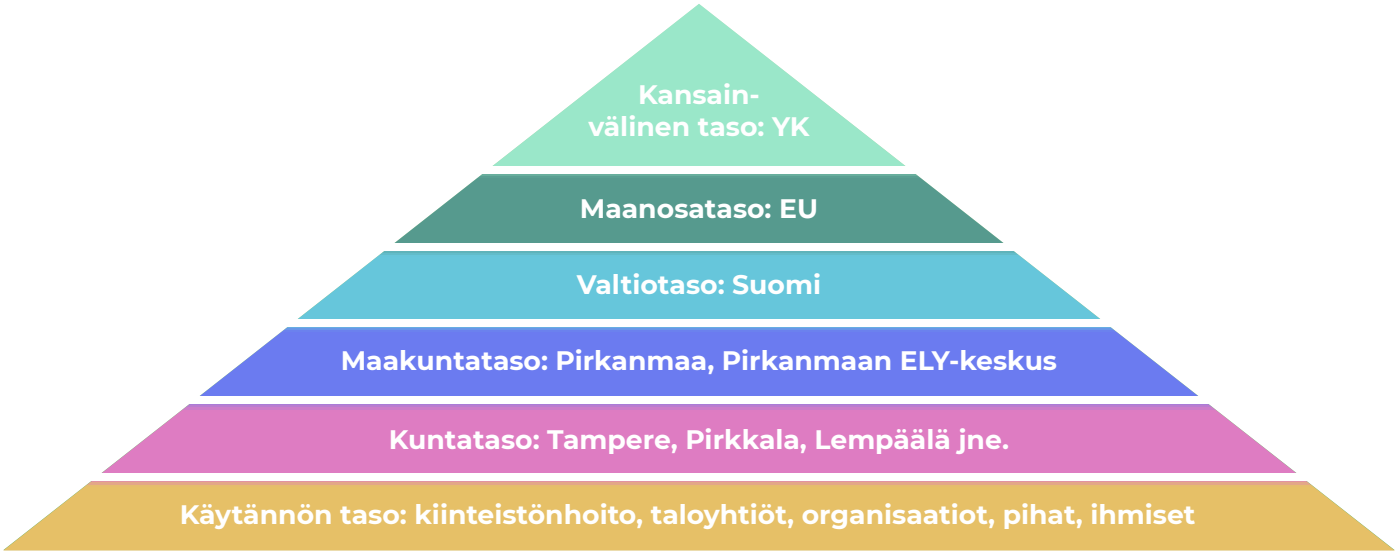

Luonnon monimuotoisuustyö rakentuu monilla eri tasoilla. Ylätasojen ohjenuorina toimivat esimerkiksi YK:n kestävän kehityksen tavoitteet ja biodiversiteettisopimus sekä EU:n biodiversiteettistrategia ja ennallistamisasetus, joiden tavoitteena on turvata lajeja, luonnonvaroja ja monimuotoisuutta ympäri maailman. Suomessa luonnon monimuotoisuutta pyritään edistämään muun muassa valtion biodiversiteettipolitiikalla sekä maakunta- ja kuntatasoisilla LUMO-ohjelmilla. Myös tavallisilla ihmisillä on merkittävä rooli luonnon monimuotoisuuden edistämisessä; jokapäiväiset valintamme joko edistävät tai heikentävät luonnon monimuotoisuutta.

Johdanto

YK:n mukaan luonnon monimuotoisuus eli biodiversiteetti kuvaa luonnossa ilmenevää eliölajien, niiden ominaisuuksien ja kokonaisten ekosysteemien piirteiden vaihtelua eli käytännössä maapallon lajien ja eliöyhteisöjen kirjoa. Luonnon monimuotoisuus ilmenee kolmella tasolla: geneettinen monimuotoisuus, lajien monimuotoisuus ja ekosysteemien monimuotoisuus. Monimuotoisuudesta kertovia indikaattoreita ovat (urbaaneissa ympäristöissä) mm. monipuolinen ja dynaaminen kasvillisuus, lahopuu, vesielementit, erilaiset luontotyypit sekä avainlajit ja yleinen lajirunsaus.

Ilman monimuotoista luontoa meillä ei olisi elämän perusedellytyksiä, kuten juomavettä, ruokaa tai happea. Myös yhteiskunnallinen hyvinvointi ja talouskasvu ovat riippuvaisia luonnon meille tarjoamista mahdollisuuksista. Vaikka luonnon monimuotoisuus turvattavana ja edistettävänä ilmiönä tunnistetaankin nykyään yhä laajemmin, sitä uhkaavat edelleen useat eri tekijät.

Luonnon monimuotoisuuden keskeiset uhkatekijät

Maankäytön muutokset ja elinympäristöjen tuhoutuminen

Ihmisen toiminnan aiheuttamat muutokset, kuten metsien tai soiden raivaaminen viljelymaiksi, kaupunkien rakentaminen ja elinympäristöjen pirstoutuminen ovat merkittävin biodiversiteettiä uhkaava tekijä niin Suomessa kuin globaalisti.

Suora hyödyntäminen

Suoralla hyödyntämisellä tarkoitetaan toimia, jotka vaikuttavat suoraan populaation kokoon. Globaalilla tasolla esimerkiksi liikakalastus ja salametsästys aiheuttavat vakavia ongelmia paikallisille ekosysteemeille.

Vieraslajit

Vieraslajit ovat lajeja, jotka ovat siirtyneet uudelle alueelle ihmisen avustamana (tahattomasti tai tahallisesti). Haitallisiksi vieraslajeiksi luokitellaan vieraslajit, jotka uhkaavat luonnon monimuotoisuutta, paikallisia ekosysteemejä tai aiheuttavat muuten merkittävää haittaa.

Lue lisää: vieraslajit.fi

Saasteet

Ihmiset tuottavat jatkuvasti enemmän jätettä. Väärään paikkaan päästetyt materiaalit (esim. mikromuovit) ja kemikaalit saastuttavat ympäristöä, vahingoittavat ekosysteemeitä ja aiheuttavat vakavan uhan luonnon monimuotoisuudelle.

Ilmastonmuutos

Ilmasto lämpenee edelleen kiihtyvällä tahdilla. Eliöt ovat sopeutuneet tietynlaisiin olosuhteisiin ja vaikka ne kestävätkin jossain määrin poikkeavia olosuhteita, käynnissä oleva muutos tapahtuu liian nopeasti eivätkä eliöt ehdi sopeutua siihen, mikä aiheuttaa epävakautta ekosysteemeissä.

Muuttuva asiakastarve ja tilaajan uudet odotukset

Ihmiset ovat nykyään yhä valveutuneempia ympäristön suhteen ja odottavat myös yrityksiltä vastuullista toimintaa. Ihmisten siisteyskäsitys on niin ikään muuttunut; osa siitä, mitä ennen pidettiin epäsiistinä — kuten lahoamaan jätetty puu tai vapaasti rönsyilevät luonnonkasvit — nähdään nykyään yhä useammin luonnollisena ja toivottavana asiana.

Luonnon monimuotoisuuden huomioiminen kiinteistönhuollossa ei ainoastaan vastaa näihin odotuksiin, vaan se voi myös merkittävästi parantaa asiakastyytyväisyyttä. Myös kuntien ja yritysten omat biodiversiteettitavoitteet muuttavat niiden tarpeita sekä toiveita ja odotuksia kiinteistönhoidosta vastaavia tahoja kohtaan.

Työn suunnittelu ja hoitotoimenpiteet

Joskus luontoon puuttuminen – tai ensisilmäyksellä jopa luonnon tuhoamiselta näyttävä toiminta – voi olla luonnon monimuotoisuutta edistävä teko. Ihmistoiminta on jo pitkään rajannut kaiken luonnon määrää ympäristössämme, vaikuttanut erilaisten luontotyyppien suhteellisiin osuuksiin ja edesauttanut lajien siirtymistä uusiin ympäristöihin.

Joskus onkin perusteltua jatkaa aktiivista vaikuttamista uudella tavalla, aiemmasta toiminnasta seuranneiden, luonnon monimuotoisuudelle haitallisten vaikutusten kumoamiseksi tai rajoittamiseksi. Tällaisia aktiivisia vaikutustoimenpiteitä voivat olla mm. harvinaistuneiden perinnebiotooppien mahdollistaminen, niittyjen perustaminen, ennallistamispoltto, vieraslajien poistaminen tai jokiuomien tai muiden vesistöjen ennallistaminen.

Aktiivisessa vaikuttamisessa erityisen tärkeitä asioita ovat toimenpiteiden tarkka taustaselvitys, suunnittelu ja ajoitus, jotta kaikki toimenpiteiden haitat ja hyödyt tulevat punnituksi ja kokonaiskuva on selkeä. Lisäksi on tärkeää viestiä toimenpiteistä selkeästi ja ymmärrettävästi, jotta toimenpiteistä ei synny väärinymmärryksiä tai vastareaktioita. Viestintää voi tehostaa osallistamalla esimerkiksi lähialueiden asukkaat mukaan toimenpiteisiin.

Oppaasta oppia

Useat eri oppaat tarjoavat apua luonnon monimuotoisuutta tukevien ratkaisujen suunnitteluun ja toteuttamiseen. Oppaat ovat helposti löydettävissä verkosta hakukoneiden avulla.

Mappa: Kouluniittyopas – Opas monimuotoisiin oppimisympäristöihin

Viherympäristöliitto: Kaupunkien lahopuuopas

Suomen luonnonsuojeluliitto: Lahopuusta elämää - opas puutarhan hoitoon

Metsonpolku: Tekopökkelöiden tekeminen talousmetsissä

Helsingin kaupunki: Sallitusti villi – Opas kaupunkiluonnon monimuotoisuuden arviointiin ja rikastamiseen rakennetussa ympäristössä

Kaikki lähtee luonnontilaisuudesta

Luonto ei lähtökohtaisesti tarvitse ihmisen apua tai toimia kukoistaakseen. Luontovaikutusten lievennyshierarkia (ks. kuva) on periaate, jonka avulla pyritään minimoimaan ihmistoiminnan luontovaikutuksia. Sen ydinajatuksena on, että haittaa tulee aina ensisijaisesti pyrkiä välttämään tai vähentämään. Vasta jos haittaa on jo ehtinyt syntyä, on aika toimia aktiivisesti ja viime kädessä kompensoida aiheutuneita vaikutuksia.

Luontovaikutusten lievennyshierarkia

1. Vältä haittaa: Säilytä (arvokkaat) luontoympäristöt koskemattomina.

2. Vähennä haittaa: Pyri rakennettaessa säilyttämään se mitä voidaan, myös maaperä huomioiden.

3. Ennallista ja hoida luontoarvoiltaan heikentyneitä kohteita.

4. Kompensoi ihmistoiminnan vaikutuksia paikan päällä tai muualla.

Hoidon keventäminen ja hallittu hoitamattomuus

Voimakkaat hoitotoimenpiteet, kuten nurmikon leikkaaminen, rikkakasvien voimakas torjunta tai lehtien ja risujen kerääminen rajoittavat usein luonnonvaraisten kasvien ja eläinten elinmahdollisuuksia. Tätä ongelmaa voidaan helpottaa hoitoa keventämällä tai hallitulla hoitamattomuudella.

Hallitun hoitamattomuuden ajatuksena on tarjota luonnolle tilaa myös aktiivisemmin hoidetuilta alueilta. Tämä voi tarkoittaa esim. leikkuu- ja hoitoalan pienentämistä tai leikkuukertojen harvennusta. Olisi tärkeää, että kasvit ehtisivät kukkia ja siementää, jolloin ne tarjoavat pölyttäjille ravintoa ja jatkavat sukuaan. Runsas kasvillisuus tarjoaa lisäksi ravintoa ja suojaa monille muillekin eliöille, etenkin jos kasvillisuutta ei ajeta alas talveksi. Laajemmilla nurmialoilla voidaan ylläpitää esimerkiksi polkuja tai kuvioita, jolloin muu ala saa kasvaa ja kukkia.

Hallittu hoitamattomuus onnistuu erityisen helposti kotipihalla, mutta myös työpaikalla aiheesta kannattaa keskustella työnantajan ja mahdollisten asiakkaiden kanssa. Hallittu hoitamattomuus ei tarkoita, että koko pihan tarvitsisi olla koskematon läpi kesän, vaan toteutus pystytään suunnittelemaan myös ihmisten viihtyisyys huomioiden. Alkuun pääsee esimerkiksi pihan reuna-alueiden tai muuten vähällä käytöllä olevien alojen hoitokertoja harventamalla.

Hallitun hoitamattomuuden haaste viherpeukaloille: Testaa miten paljon saat kevennettyä hoitotoimenpiteitä niin, että piha/viheralue näyttää edelleen siistiltä ja ylläpidetyltä.

Maaperä – kaiken kasvun perusta

Maaperän eliöstö muodostaa yli neljänneksen koko maailman luonnon monimuotoisuudesta ja sillä on merkittävä rooli metsien ja muun kasvillisuuden kasvussa; se tarjoaa siemenille ravinteita itämiseen, imee orgaanisen kasviaineksen itseensä ja varastoi kuolleista kasveista vapautuvan hiilen. Lisäksi maaperän eliöstö hajottaa eloperäistä ainetta ja kierrättää useita elämälle välttämättömiä ravinteita, kuten typpeä ja fosforia.

Maaperän hyvinvointia tukevat toimet

- Monipuolinen kasvilajisto
- Läpäisemättömien pintojen välttäminen
- Orgaaniset katteet
- Viljelykierto
- Luontaisen ravinnekierron ylläpito
- Haitallisten kemikaalien käytön minimointi

Kemikaalit ja haitta-aineet

Saasteet, kemikaalit ja muut haitta-aineet ovat yksi luonnon monimuotoisuuden suurimmista uhkatekijöistä. Erityisesti näiden käytöstä ja luontoon joutumisesta kärsivät maaperän ja vesistöjen eliöt. Torjunta-aineet voivat vahingoittaa kohdelajien lisäksi myös muita eliöitä ja ne voivat huolimattomasti käytettyinä synnyttää myös aineille vastustuskykyisten kantojen syntymistä. Erilaiset haitta-aineet voivat myös päätyä ihmisiin ravintoketjujen kautta. Lisäksi kemikaalit voivat vaikuttaa lajistoon paitsi suoraan niiden käytön yhteydessä, myös viiveellä veden tai maaperän kautta.

Kaikki kemikaalit eivät ole automaattisesti haitallisia, mutta niitä tulee käyttää harkiten. Haitta-aineiden käytön vähentäminen antaa tilaa luontaiselle lajistolle, lisää paikallista diversiteettiä ja voi edistää myös haitallisen lajin luontaisten vihollisten selviytymistä, mikä auttaa luonnostaan pitämään haitallisen lajin kantaa kurissa.

Vaihtoehtoisia ratkaisuja ei-toivottujen lajien torjuntaan

- Höyrytys, kuumavesikäsittely
- Poltto, ”tohotus”
- Kitkentä
- Peittäminen, pressuttaminen
- Puupohjaiset ja hajoavat katteet
- Biologinen torjunta

Muovi ei kuulu luontoon

Katemuovit ja geotekniset muovikankaat hajoavat väistämättä ajan mittaan ja tuottavat ympäristöön haitallista mikromuovia. Pihan ja puutarhan hoidossa tulisikin aina miettiä, onko muovin käyttö oikeasti tarpeen? Voisiko sen sijaan käyttää haketta tai muuta hajoavaa materiaalia tai sopisivatko maanpeitekasvit tai muut tiheät istutukset kohteeseen hillitsemään rikkaruohojen kasvua?

Vaihtoehtoja nurmikolle

Vanhanaikaisen käsityksen mukaan lyhyt ja tasainen nurmi on kauniin pihan tärkein merkki. Lyhyenä pidetty nurmikko on kuitenkin luonnon monimuotoisuuden kannalta varsin yksipuolinen elinympäristö. Pihojen avoimia alueita kannattaakin tarkastella kriittisesti. Miten alueita käytetään? Onko alueen pakko olla nimenomaan lyhyt nurmikko? Jos lyhyenä pitämiselle ei ole todellista tarvetta, vaihtoehtoja on paljon. Esimerkiksi perennat, niittykasvit ja puuvartiset kasvit tuovat alueelle elämää ja silmäniloa.

Pintarakenteiden haasteita voi ratkaista paitsi suosimalla läpäiseviä pintamateriaaleja, myös istuttamalla puita, pensaita tai muuta kasvillisuutta, joka imee/pidättää sadevesiä ja varjostaa piha-aluetta. Luonnolliset sadekaivot, kosteikot ja imeytysalueet auttavat ohjaamaan sadevesiä, estämään tulvia ja lisäämään haihduntaa.

Läpäisevät pintarakenteet lisäävät luonnon monimuotoisuutta urbaanissa ympäristössä.

Suosi läpäiseviä pintarakenteita

Tiiviiden ja läpäisemättömien pintojen välttäminen tukee pihan monimuotoisuutta. Esimerkiksi asfaltin auringossa kuumuva pinta on kulkueste monille pieneliöille – sora tai kiveykset eivät kuumene yhtä paljon. Mikrobitkaan eivät voi hyvin läpäisemättömän pinnan alla, sillä se estää kaasunvaihdon. Kantavuutta vaativilla kohteilla esim. nurmikivet ovat hyvä vaihtoehto. Tällöin vesi pääsee imeytymään kivien saumoista ja usein niissä kasvaa myös sammalta tai matalia ruohokasveja, mikä helpottaa mm. hyönteisten liikkumista alueella. Läpäisemättömien pintojen seurauksena syntyy puolestaan runsaasti hulevettä, mikä vaatii alueella vedenohjausta ja käsittelyä.

Kukkivat nurmikot

Kukkivien nurmikkojen tavoitteena on yhdistää nurmikon käytettävyys ja niittyjen monilajisuus. Ne ovat hoidetumpia kuin niityt, mutta monipuolisempia kuin perinteinen, pelkistä heinäkasveista koostuva käyttönurmi.

Alueen käyttötarkoituksesta riippuen voidaan pyrkiä joko kokonaan korvaamaan heinäkasvit kukkivilla kasveilla (= tapettinurmikko) tai lisäämään kukkivia kasveja heinäkasvien sekaan (= kukkanurmikko)

Tapettinurmikko soveltuu alueille, joilla ei oleskella, koska sen kulutuksenkesto on heinävaltaisia nurmikoita heikompi. Tapettinurmikon lajisto sisältää ruohojen sijaan laajan sekoituksen leikkuuta kestäviä, mutta vähäisempää kunnossapitoa vaativia kukkivia ruohovartisia ja leveälehtisiä monivuotisia kasveja.

Kukkanurmikko kestää kulutusta tapettinurmikkoa paremmin, koska se koostuu kukkivien kasvien lisäksi ruoho-/heinäkasveista. Kukkanurmikon lajisto on monipuolinen, leikkuuta ja käyttöä kestävä.

Kukkiville nurmikoille sopivia lajeja

Siankärsämö. Kestää kuivuutta ja leikkausta, leikattuna kukkii matalammalla varrella.

Kevätesikko ja kevätkukkivat sipulit. Esimerkiksi idänsinililja, kevättähdet, lumikellot, kevätsahramit, posliinihyasintti ja pienet helmililjat. Kukkivat aikaisin ja kuihtuvat alkukesästä, jonka jälkeen nurmikkoa voidaan leikata normaalisti.

Apilat, erityisesti valkoapila. Kestävä ja hyvin leviävä, pölyttäjien suosiossa. Vihertyy ja tuuhettuu hitaasti keväällä. Sopii hyvin esim. avoimen alueen reunoille kevätsipuleiden kanssa.

Parvitulppaanit ja vuokot. Erityisesti varjoisiin kohtiin ja pensaiden alle.

Voikukka. Kasvaa ja leviää varmasti, tärkeä kasvi pölyttäjille. Yksinään kukkien voi luoda mielikuvan hoitamattomuudesta, mutta muiden kukkivien kanssa ei häiritse niin paljon. Taatusti helppohoitoinen.

Niittyhumala, suikeroalpi, käenkaali ja rönsyleinikki. Pitkäversoiset rönsyt. Sopivat erinomaisesti rinteisiin, kestävät melko hyvin kulutusta.

Kasvivalinnat – Huomioi kasvillisuuden kerroksellisuus ja jatkuva peitteisyys

Pihojen ja muiden viheralueiden suunnittelussa kannattaa ottaa mallia luonnon kasvillisuudesta ja hyödyntää tilaa myös korkeussuunnassa. Kun istutuksissa on erikokoisia kasveja useissa eri kerroksissa maanpeitekasveista puihin ja pensaisiin, alueelle mahtuu enemmän kasveja, biomassaa ja elämää. Erityisesti puistoisilla alueilla, joilla mm. puuvartisten, yksi- ja monivuotisten ruohovartisten kasvien yhdistelmät sopivat maisemaan, istutukset voivat olla ”villimpiä” kuin urbaanin kaupungin ytimessä.

Kerroksellisuuden lisäksi istutuksien suunnittelussa tulee huomioida eri kasvien kasvu- ja kukinta-ajat: kun maa on aina kasvipeitteinen, sen hiilensidonta tehostuu ja maaperän hiilipitoisuus ja monimuotoisuus kasvavat.

Suosi kasvivalinnoissa alueella luonnostaan kasvavia, pölyttäjien ja hyönteisten suosimia luonnonkasveja. Monet luonnonkasvit kasvavat lannoitetussa, läpäisevässä kasvualustassa jopa korkeammaksi ja komeammin kukkiviksi kuin luonnonympäristöissä ja vaativat istutuksen jälkeen koristekasveja vähemmän ylläpitoa.

Tee pörriäisille paratiisi! (YLE)

Esimerkkilajeja pihoille ja puutarhaan

Nuokkukohokki. Monivuotinen. 30–50 cm korkea. Näyttävä kukinto, joka tuoksuu iltaisin hyasintille. Kasvupaikka: kuiva, aurinkoinen.

Hedelmäpuut ja marjapensaat. Puuvartisilla hyötykasveilla saadaan pihaan näyttävyyttä ja korkeutta. Myös koristeomenapuut viihtyvät rakennetussa ympäristössä.

Kurjenpolvet. Lajista ja olosuhteista riippuen korkeus 10–50 cm. Monipuolinen suku, kaikkiin olosuhteisiin löytyy sopiva laji, esim. metsäkurjenpolvi varjoon ja kosteaan, verikurjenpolvi kuivaan ja paahteeseen.

Puna-ailakki. Monivuotinen. 30–50 cm korkea. Kukkii pitkään ja komeasti kesä-heinäkuussa ja uudelleen loppusyksystä, jos kukkineet varret poistetaan ennen siementen kypsymistä. Leviää kohtalaisesti siemenistä. Sopeutuu monenlaisiin olosuhteisiin.

Ketokaunokki. Monivuotinen. 50–100 cm korkea Tukevavartinen taustakasvi. Kasvupaikka: kuiva, aurinkoinen

Mäkimeirami. Monivuotinen. Voi kasvaa jopa 80 cm korkeaksi, mutta tällöin voi laota ja kaipaa tukikasveja viereen. Pölyttäjien suosima, kestävä ja moniin olosuhteisiin sopeutuva kasvi, jota voi käyttää mausteena. Kasvupaikka: aurinkoinen/puolivarjo, kuiva/tuore.

Mäkitervakko. Monivuotinen. 30–50 cm korkea. Sitkeä, kuivuutta kestävä ketokasvi, jolla erityisen näyttävä fuksianpunainen kukinto. Kasvupaikka: kuiva, aurinkoinen.

Vihreyttä rakenteisiin

Kaupunkien ja pihojen viherpeitteisyyttä lisäämällä saadaan monia hyötyjä. Se tarjoaa uusia elinympäristöjä ja suojapaikkoja paikallisille eliöille, varjoa ja viilennystä alueen asukkaille, vahvistaa pihan hiilensidontaa, helpottaa hulevesien hallintaa ja tarjoaa terveyshyötyjä alueella liikkuville ihmisille.

Kun käytettävää tilaa on vähän, voidaan kasvillisuutta pyrkiä lisäämään mm. katoille, seinustoille, pylväisiin tai muihin kaupunkielementteihin. Kasvikatot ja -seinät, parvekeratkaisut, amppelit ja istutusaltaat viilentävät, sitovat vettä, tarjoavat elinympäristöjä pölyttäjille ja mikroeliöille sekä parantavat mikroilmastoja.

3–30–300 periaate

Kaupunkiympäristön viihtyvyyttä ja asukkaiden hyvinvointia parantamaan on kehitetty kaupunkisuunnittelun 3–30–300 periaate, joka koostuu kolmesta osatekijästä.

3 puuta ikkunasta. Jokaisen tulisi voida nähdä omasta ikkunastaan vähintään kolme isoa puuta.

30 % latvuspeittävyys. Asuinaluilla tulisi olla vähintään 30 % latvuspeittävyys, eli 30 prosenttia alueen alasta tulisi olla olla puuston muodostaman “katoksen” alla.

300 metriä viheralueelle. Jokaisesta asunnosta tulisi olla enintään 300 metrin matka lähimpään puistoon tai muuhun viheralueeseen.

Pesä- ja suojapaikkoja eläimille

Monipuolinen kasvillisuus on hyvä perusta piha-alueen diversiteetille, mutta ravinnon lisäksi eläimet tarvitsevat myös erilaisia pesä- ja suojapaikkoja. Ihmistoiminnan myötä monien eläinten luontaiset pesä- ja suojapaikat ovat vähentyneet, mikä lisää tarvetta aktiiviselle toiminnalle eläinten hyväksi. Paikallisia eläimiä voi auttaa jättämällä pihalle pesiksi sopivia lehti- ja risukasoja tai rakentamalla eläimille valmiita pesiä ja pönttöjä. Myös pölyttäjät ja muut hyönteiset hyötyvät erilaisista suojapaikoista, kuten hyönteishotelleista.

Tue paikallista eläinlajistoa

Säästä kolopuut. Säästä tontilla kasvavat vanhat puut. Voit tehdä myös itse kolon alkuja puihin.

Rakenna pönttö tai pesä. Linnun- ja lepakonpönttöjä sekä siilien talvipesiä rakentamalla tuet paikallisten eläinten pesimistä. Verkosta löytyy lukuisia rakennusohjeita eri eläimille sopiviin pönttöihin ja pesiin.

Säästä lehti- ja risukasat. Pienet eläimet etsivät suojaa lehti- ja risukasoista ja toiset eläimet voivat hyödyntää lehtiä ja risuja omissa pesänrakennuspuuhissaan.

Järjestä linnuille talviruokinta. Kaupunkiympäristössä lintujen on vaikea löytää ravintoa talvisin. Tue paikallisia lintuja tarjoamalla niille ravintoa läpi talven.

Muista myös hyönteiset. Perhosbaarit ja ötökkähotellit tarjoavat suojaa pienille, mutta tärkeille pölyttäjille ja muille hyönteisille. Rakennusohjeita löytyy helposti verkosta.

HUOM! Muista, että joillakin alueilla voi olla esim. rottaongelmia, jolloin lehti- ja risukasojen jättäminen sekä eläinten ruokkiminen saattaa olla kielletty. Selvitä oman alueesi tilanne ennen toimenpiteitä.

Lahopuu luo monimuotoisuutta

Lahopuu tarjoaa elinympäristön lukuisille eliöille, kuten hyönteisille ja sienille sekä näiden varassa eläville eliöille. Myös erilaiset puurakenteet tukevat monimuotoisuutta, mikäli ne saavat lahota luonnollisesti eikä niissä ole käytetty kyllästeaineita. Eri lajit elävät eri ikäisellä lahopuulla, minkä vuoksi ns. lahopuujatkumon mahdollistaminen on tärkeää.

Lahopuuelementtien kanssa voi käyttää mielikuvitusta:

• Kannoista tai rungoista voi tehdä penkkejä ja pöytiä.

• Suuret rungot ja kannot voivat toimia lasten leikkipaikkoina.

• Elävien puiden ja pensaiden kuolleet oksat/haarat kannattaa jättää poistamatta, jos ne eivät aiheuta vaaraa. Mikäli oksat on pakko poistaa, voi poistetut osat jättää puun/pensaan juurelle tai lähialueelle, jolloin pienpuuaines ylläpitää karikekerroksen monipuolista mikrobiomia.

• Puu soveltuu myös osaksi aitoja tai taideteoksia.

• Lahoavaan kantoon tai runkoon voi tehdä suoraan istutuksia.

Pölyttäjien paratiisi

Pölyttäjät kaipaavat kukkivia kasveja läpi kesän. Pihan kasvivalinnoissa tulisikin kiinnittää monilajisuuden ohella huomiota siihen, milloin kasvit kukkivat; ravintoa tulisi olla tarjolla heti keväästä aina loppukesään saakka. Kaikki kukat eivät sovellu kaikille pölyttäjille ja eri kasvit tarjoavat eri määriä mettä. Hyödynnä tässäkin ensisijaisesti kotimaista ja paikallista lajistoa sekä hallittua hoitamattomuutta. Jotkin pitkälle jalostetut lajikkeet ja kerrotut kukat eivät välttämättä tarjoa lainkaan ravintoa pölyttäjille.

Pölyttäjiä ja hyönteisiä tukevia lajeja voi hankkia esimerkiksi siemensekoituksina useista eri verkkokaupoista. Muun muassa Hyötykasviyhdistys myy monia erilaisia, kuten Kukkaniitty-, Perhospuutarhan suosikit- ja Pölyttäjien parhaaksi -siemensekoituksia. Paikalliselta kukkakauppiaalta tai puutarhurilta kannattaa kysellä myös vinkkejä pölyttäjäystävällisiin valintoihin.

Valitse pölyttäjäystävällisiä kukkia (WWF)

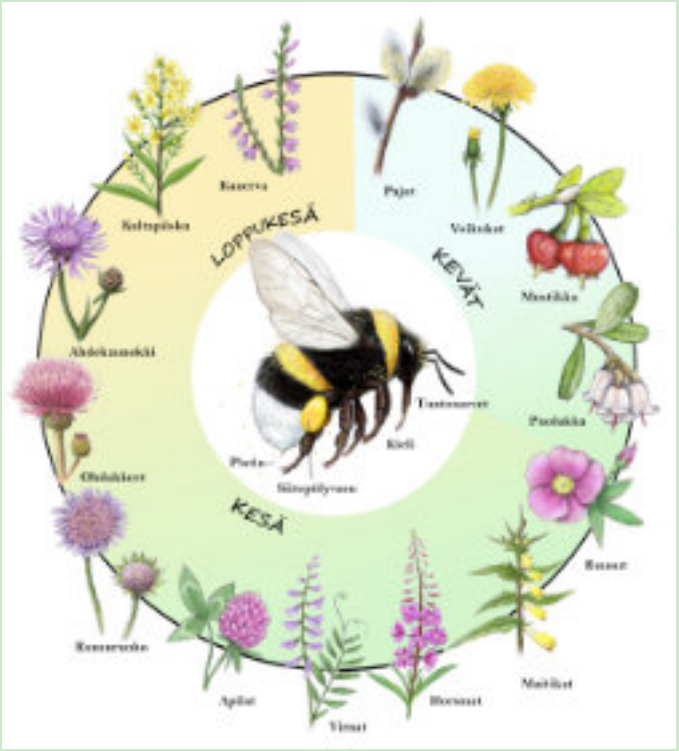

Kuva: Christina Elgert / www.otokkaakatemia.fi

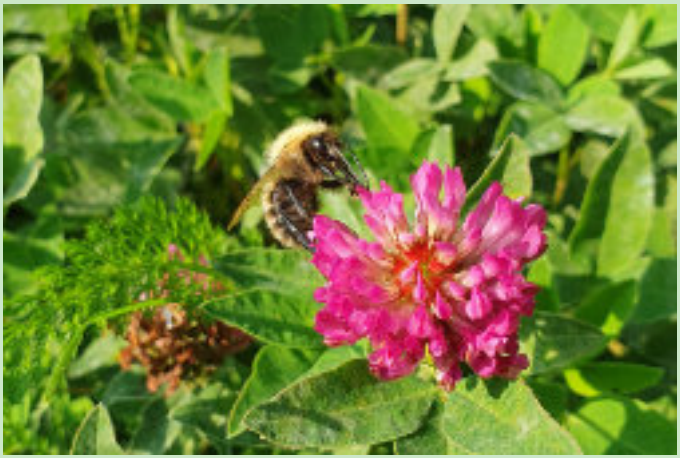

Pysäytä vieraslajien leviäminen

Vieraslajit ovat lajeja, jotka ovat siirtyneet uudelle alueelle ihmistoiminnan tahallisella tai tahattomalla avustuksella. Uudessa ympäristössä vieraslajit voivat syrjäyttää alkuperäisiä lajeja tai levittää tauteja ja joskus myös risteytyä alkuperäisten lajien kanssa. Suomen talvi rajoittaa monien vieraslajien leviämistä, mutta ilmastonmuutos uhkaa vaikuttaa tähänkin tulevaisuudessa. Haitallisiksi vieraslajeiksi luokitellaan lajit, jotka uhkaavat luonnon monimuotoisuutta, paikallisia ekosysteemejä tai aiheuttavat muuten merkittävää haittaa. Haitalliseksi luokiteltuja vieraslajeja ei saa päästää luontoon, kasvattaa, kuljettaa, myydä tai luovuttaa. Maanomistaja on aina lähtökohtaisesti vastuussa omalla tontillaan esiintyvistä vieraslajeista.

Ehkäise vieraslajien leviämistä

• Suhtaudu uusiin lajeihin varovaisuusperiaatteella.

• Mikäli et ole varma voiko laji levitä luontoon, älä istuta sitä avomaahan äläkä anna sen siementää pihalle.

• Pidä huoli, ettei puutarhajätteen seassa ole vieraslajeja tai niiden siemeniä.

• Hävitä haitalliset vieraslajit kiinteistösi alueelta asianmukaisesti.

• Ilmoita haitallisten vieraslajien esiintymistä kunnan viranomaisille. Ilmoituksen voi tehdä myös vieraslajit.fi-palvelussa.

vieraslajit.fi

Vieraslajeihin keskittynyt sivusto, josta löytyy kattava lista vieraslajeista, apua niiden tunnistamiseen sekä ohjeita niiden hävittämiseen.

Yhteistyössä on voimaa

Monimuotoisuutta lisätään tehokkaimmin yhdessä, siksi onkin tärkeää osallistaa asukkaat ja asiakkaat mukaan luonnon monimuotoisuutta edistävään työhön. Mikäli kaupunkiympäristössä mukaan saadaan myös naapuritaloyhtiöt, pystytään kaupunkiinkin luomaan kattavia ekologisia verkostoja, jotka hyödyttävät lukuisia eliölajeja. Yhtä tärkeää on onnistunut viestintä, joka takaa hyväksynnän tehtäville toimenpiteille sekä levittää tietoisuutta ja ymmärrystä luonnon monimuotoisuuden ja sen hyväksi tehtävän työn arvosta.

Vinkkejä osallistamiseen

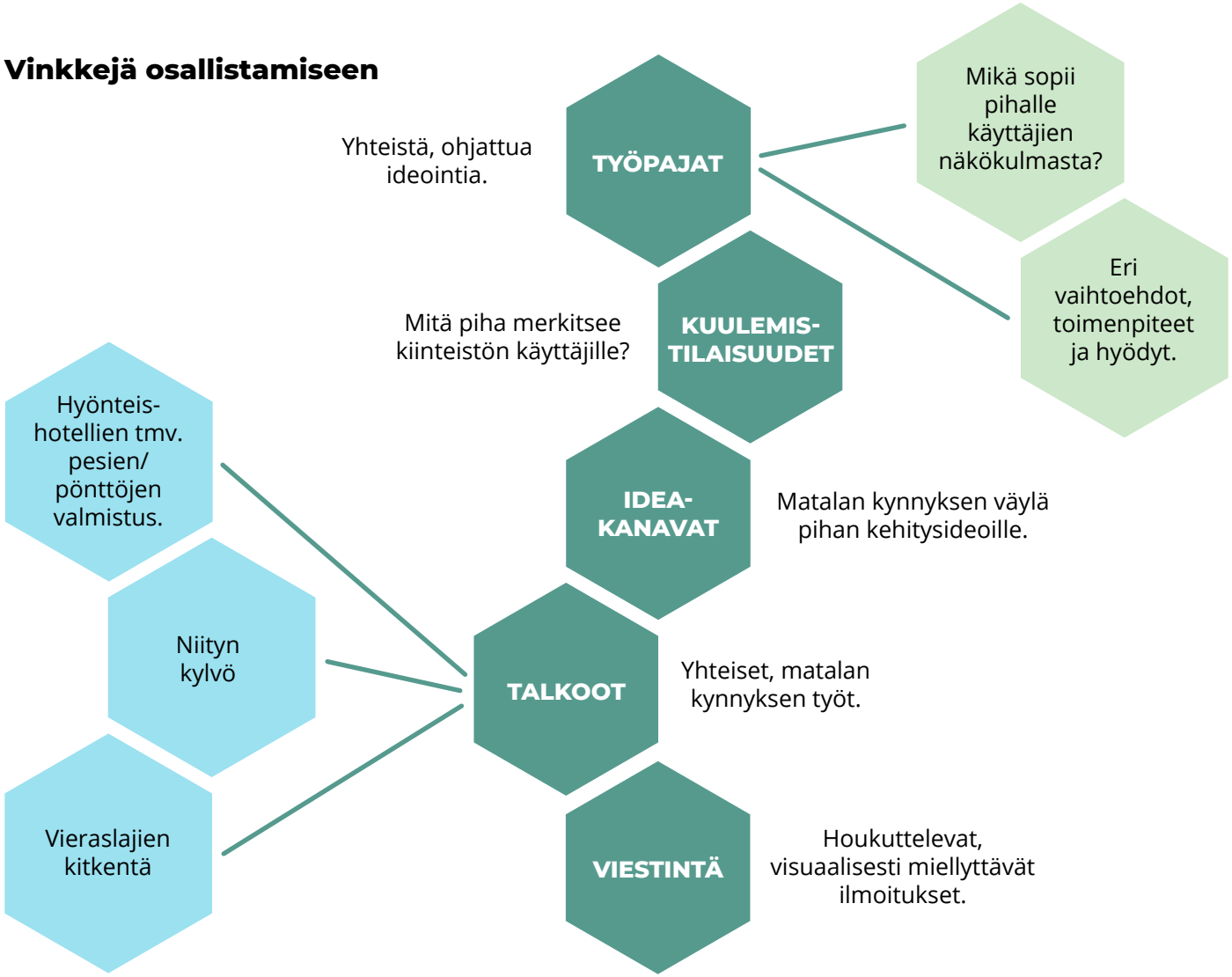

Viestintätapoja

Kyltit. Jos pihaan perustetaan esimerkiksi niitty tai jätetään suuri lahopuurunko, kannattaa kohteen läheisyyteen pystyttää kyltti, jossa kerrotaan, mitä paikalla tapahtuu. Tämä vastaa kysymyksiin heti kohteessa ja estää väärien oletuksien syntymistä.

Ilmoitustaulut/infonäytöt. Jos taloyhtiössä on ilmoitustaulu tai sähköinen infonäyttö, kannattaa niihin toteuttaa materiaaleja pihassa/kiinteistöllä tehtävistä luonnon monimuotoisuuden edistämistoimista.

Netti, WhatsApp-ryhmät, digitaaliset palautekanavat. Erityisen hyviä keinoja silloin, mikäli pihassa toteutetaan suurempia projekteja, joissa on eri vaiheita. Sopivat hyvin myös väliaikaraportointiin ja osallistamiseen.

Tämä käsikirja on tarkoitettu kiinteistönhoidon ammattilaisten ja opiskelijoiden sekä alasta ja aiheesta kiinnostuneiden vapaasti hyödynnettäväksi. Lisää neuvoja, hankkeessa käytettyjä opetusmateriaaleja sekä tätä käsikirjaa täydentävää digitaalista materiaalia löytyy LUMOA Kiinteistönhoitoon -hankkeen verkkosivuilta sekä MAPPA-palvelun avoimista oppimateriaaleista.

LUMOA kiinteistönhoitoon oli Euroopan unionin Euroopan sosiaalirahasto plus (ESR+) -rahoitusvälineen Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027 -alue- ja rakennepolitiikan ohjelman osarahoittama, Ekokumppanit Oy:n ja Suomen ympäristöopisto Syklin vuosina 2023-2025 toteuttama hanke, jonka tavoitteena oli kouluttaa kiinteistönhoitoalalla toimivia henkilöitä luonnon monimuotoisuuden huomioimisessa ja turvaamisessa henkilöstön, mukaan lukien kausihenkilöstön ja työnjohdollisessa asemassa työskentelevien henkilöiden osaamista kasvattamalla.

www.ekokumppanit.fi/hankkeet/lumoa
www.mappa.fi

CC BY-NC-ND 4.0
www.creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0

Oppimateriaalia saa kopioida, välittää, levittää ja esittää, mutta muokattujen versioiden tai johdannaismateriaalien tekeminen on kielletty. Oppimateriaalin käyttäminen kaupallisessa tarkoituksessa (esim. yrityksille suunnatut koulutukset, materiaalin jakaminen mainosrahoitteisella blogilla tai verkkosivustolla) on kielletty.

LUMOA kiinteistönhoitoon
SYKLI
eko kumppanit
Euroopan unionin osarahoittama